

nobenega možiča. Ne bo prav, obrniti bo treba. Dol pa ne gre tako enostavno, vrvi se preseli iz nahrbtnika na pravo mesto. Milan zavihti kladivo (po poklicu je ta pravi kovač) in tako trdno zabije klin za spuščanje, da bi zdržal še kaj drugega, ne samo najinih skupnih 140 kil.

Poskusiva v naslednji razpoki. Navezana greva gor, pa sva čez pol ure spet dol. Ni prava smer, vse je pretežko, iz izkušenj veva, da PP nima tako težkih mest.

V tretjem poskusu najdeva lepo gredino, sploh ne bi bilo treba vrvi, na njenem robu nama velik možič pove, da sva na pravi poti. Graben zapre velika skala, obiti jo je treba po desni, tam sta dva stara klina, ampak za gor grede nista nujna. Pa sva na robu, tam, kamor sem v prejšnjem poskusu z druge strani že prišel. Tako čudovit naraven prehod, da malokje. Vsenakrog je za

take šodrovce, kot sem jaz, pretežko, tu pa je skoraj sprehod. Samo najti je treba.

Na robu posediva debelo uro, saj vreme drži, skrbi, težave, vse je daleč od naju, v dolini. Pod nama je krnica Pod Srcem, tiha, mirna. **Cankar** bi dejal, da je neizsanjana. Še Savska dolina je od tu prijazna, rahle meglice se dvigajo proti Srednjemu vrhu. Gledava tisti del poti PP, ki gre od Kurjega vrha preko Rušce do Bivaka pod Srcem. Delava načrte: to bo prihodnja tura. Saj veva, da bo treba vsaj dvakrat, pa kaj, enkrat bova že prišla čez.

Konec romantike, treba je po že znani poti navzdol do Bivaka pod Srcem. Na istem kraju kot zadnjič splašiva divje kure, se vpiševa v knjigo, nato pa bogatejša, zadovoljna domov.

ALI JE NAPOSLED RAZKRITA SKRIVNOST SNEŽNEGA ČLOVEKA IZ HIMALAJSKIH GORA?

KAKŠNEGA JETIJA JE SREČAL MESSNER

Pred dobrim letom dni je v nekaterih hribovskih krogih krožil naslednji dvopt:

Srečata se dva jetija in pravi eden drugemu: »Ti, srečal sem **Reinholda Messnerja**.« In nejeverno reče drugi: »Kaj mi ne poveš! Torej je resničen?!«

TROJICA, KI JE VIDELA SNEŽNEGA ČLOVEKA

Ob tej anekdoti je konec predlanskega leta nastal naslednji intervju:

Messner: Me prav veseli, da so že šale na ta račun. Ta, ki ste mi jo povedali, zadene v jedro problema. Težko je dokazati, da jeti obstaja, in težko je oporekati, da ga ni.

– Med zadnjim potovanjem po Himalaji ste menda fotografirali jetija. Odprite kaso in nam pokažite slike!

Messner: Niti v bližino te kase vas ne spustim!

– Spet bodo ljudje govorili, da se vam blede.

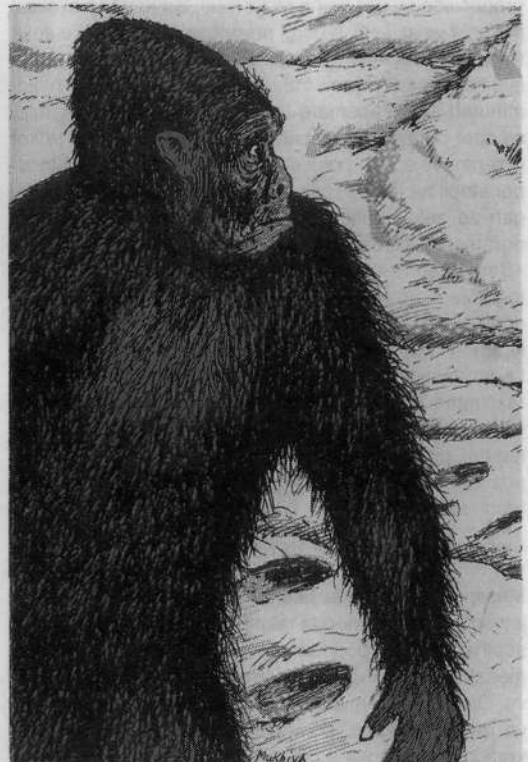
Messner: Na to sem že navajen. Ko sem pred dvajsetimi leti napovedal, da bom prišel na Mount Everest brez kisikove maske na obrazu, so vsi kričali, da se mi meša. Na televiziji so nastopali ugledni zdravniki in trdili, da je to matematično in fiziološko nemogoče. Pa sem prišel na vrh brez maske in dokazal, da se motijo. Ko sem pred osmimi leti napovedal, da bom prepešačil Antarktiko, so spet zagnali vik in krik, da je podvig nemogoč in da sem bedak. Toda bedak je prekoračil Antarktiko in dal lekcijo vsem nejevernim Tomažem. Tako bo tudi z jetijem. Dokazal bom, da je jeti resničen. Ne samo s slikami. Povedal bom celotno zgodbo, kajti brez teksta so slike prazne.

– Kaj nam lahko že zdaj izdate o tej snežni pošasti?

Messner: Jeti ni snežna pošast, je žival s štirimi nogami. Hodi po dveh kot medved, odrasel doseže višino 2,20 metra in ima svetlo dlako. Jeti je tudi mitološka žival. Na Himalaji strašijo z njim otroke: Če ne boš priden, pride jeti.

– Zakaj se jeti imenuje tako?

Messner: Jeti se ne imenuje jeti, to ime so si zanj izmi-

Jeti ima najrazličnejše podobe - kot si ga pač v fantaziji narisali ljudje, tole je le ane od možnih predstav o snežnem človeku.

slili v 20. stoletju. Jeti ima mnogo imen, toda če bi vam jih izdal, bi vam že preveč povedal.

– Trdite, da ste edini, ki ga je videl. Kako to, da ste ga videli prav vi?

Messner: Zato, ker hodim tam, kjer drugi ne hodijo. Petdesetkrat sem že potoval po Himalaji.

– Kje ste ga zadnjič srečali?

Messner: Bilo je na zahodni visoki planoti Himalaje. Bili smo trije, moj prijatelj, neki domačin in jaz. Videli smo tri primerke, dva sem lahko fotografiral, enega sem se tudi dotaknil. Domačin se je tresel od strahu, pa tudi moj prijatelj in jaz sva se krepko prestrašila. Ko ga prvič zagledate, si od srca želite, da ga ne bi nikoli več videli.

VEČERNO SREČANJE V GOZDU

Takšna je bila zgodba konec predlanskega leta, konec lanskega leta je bila precej drugačna. Toda naj bo že kakršnakoli, ve se, da znameniti južnotirolski alpinist občasno potrebuje zgodbo, ki jo časnikarji z veseljem do pičice natančno zapišejo, ker jo bodo ljudje zanesljivo z veseljem in zanimanjem prebrali. Ker se Messner ne more več pohvaliti z vrhunskimi alpinističnimi dosežki – sicer pa je njega dni dosegel malone vse, česar se je lotil –, se zadnja leta srečuje z jetiji.

Lanskoletna zgodba pa je takale:

Zvečerilo se je, Reinhold Messner je bil sam, iskal je prenočišče ali pot do najbližje vasi. Ko je v bližini slišal pokanje vejic, je bil najprej prepričan, da je jak. Že se je razveselil srečanja z domačini, tople kože in čaja, ko je svetlobo med vejami zakrila velika senca. Po nekaj minutah so se kosmate tace tiho premaknile, izginile, se spet pojavile in postajale vedno hitrejše. Bilo je kot drsenje, veje niso pokale, listje ni šumelo. Ko je Messner stopil na jaso, je bila ogromna postava na dveh nogah že zelo oddaljena. Ostal je samo odtis stopala, *ogromen obris človeške noge s prsti.*

»Strmel sem v odtis in se spomnil znamenite fotografije, ki jo je **Eric Shipton** posnel leta 1951 na ledeniku med Tibetom in Nepalom, na prvi dokaz, da je legenda o jetiju resnična. Ali sem srečal jetija?»

Legenda o skrivnostnem jetiju je na Himalaji in v Tibetu razširjena kot voda, ki najde pot z visokih vrhov do vsake vasi, do vsake hiše. Domačini jo poznajo od nekdanjih, prvi alpinisti pa so jo razširili po svetu. Nihče ni poznal odgovora na uganko o jetiju, nastalo je nešteto teorij, nobena pa ni bila dokazana.

VEČ KOT TRI METRE VELIKA ZVERINA

Messner se je bojda tistega večera štirikrat srečal z jetijem. Bil mu je menda tako blizu, da je slišal njegovo sopihanje, bolj podobno jeznemu žvižganju, in mu gledal v obraz. Videl je oči in zobe, manj obliko in barve. Obraz je bil v mesečini podoben temni senci, postava je bila grozeča, poraščena, bitje je stalo na dveh kratkih nogah, roke so mu visele do kolen. Bilo je visoko približno dva metra, pomikalo pa se je z občudovanja vredno lahkoto in močjo. »Ni človeka, ki bi se ponoči tako premikal. Spraševal sem se, katera žival ima tako telo. In dognal: jeti je lahko samo medved!«

– Da bi bil jeti samo medved?

»To bodo rekli ljudje ob pogledu na sliko, toda to ni vse.

24 Prvič je medved, ki živi v divjini, nekaj drugega kot

medved iz živalskega vrta. Drugič pa je jeti jeti, če ga srečaš in ne veš, kaj si srečal.«

– Kako velik je?

»Vzravnan je visok med 3,20 in 3,40 metra, je tudi tako močan, da lahko 500 kilogramov težkemu jaku z enim zamahom stre hrbtenico, ga zakoplje ali vleče čez soteske in potoke, prek katerih človek ne more brez brvi.«

– Odčarali ste privlačno legendo o snežnem človeku...

»Ko sem tako dolgo zasledoval jetija, sem se pač stoodstotno prepričal, da gre v resnici za medveda. Tako zanesljivo, kot sedim tukaj, bo čez deset let vsak človek vedel, da je jeti medved. Čeprav naj bi – upam – še verjeli, da je tudi mitološko bitje.«

SVOBODNO ŽIVLJENJE Z JETIJEM

– Zakaj niso tega odkrili že pred sto leti in kako je sploh nastala legenda o jetiju?

»Legenda, da jeti ugrablja ženske, z njimi živi in ima otroke, je verovanje, ki so ga obesili že mnogim živalim. Tudi gorilam. To je domišljija, to so želje ljudi, ki si želijo take svobode, kot jo – mislijo – imajo živali. Jeti lahko naredi vse, česar človek, ki se mora držati moralnih meril, ne more.«

– Ali niso prebivalci Himalaje že od nekdanjih vedeli, da je jeti medved?

»Predstavljajte si to tako: če stoji bitje pred vami, je medved, če pa je nerealno, ker je zelo oddaljeno, ker se pojavlja samo ponoči in ker ga ni še nihče nikoli natančno videl, je pač jeti.«

– Lahko pojasnite trditve, da je jeti na eni strani nevarna žival, ki napada in ubija, na drugi pa mirno živi z ženskami?

»Da: za tem se skrivajo trditve iz naše predzgodovine. Kako je bilo to med opicami, neandertalkami in ljudmi? Upajo, da bodo kar naenkrat videli, kaj se je takrat zgodilo.«

– Srečali ste medveda jetija – kaj pa mislite o legendi?

»Sprva sem srečal jetija, na koncu medveda. Sem eden od tistih, ki preveč vedo, eden od tistih, ki je srečal medveda vrste *ursus arctus*.«

– Raztrgali vas bodo zaradi te preproste rešitve.

»Vedno sem trdil, da je jeti samo legenda brez resnične podlage. Seveda bodo trdili, da sem imel privide, in bodo skušali ohraniti mit, iz katerega še vedno kujejo dobiček. Imel sem srečo, da sem se srečal z jetijem, kar je razumljivo, saj sem na Himalaji prebil veliko več časa kot drugi.«

– Koliko jetijev, mislite, še živi? Mislite, da so ogroženi?

»Na vzhodu Tibeta jih je mogoče tisoč, mogoče dva tisoč. V Nepal, mislim, so samo še trije. Podobna bitja živijo še na Kitajskem, v Butanu in Pakistanu. Od tam, kjer sta letalski in avtomobilski hrup redna gosta, so se umaknili. Jeti ne prenaša hrupa, ima pa rad ljudi. Sledi jim, ker je življenje v njihovi bližini zanj lažje.«

– Zakaj?

»Vedno najde kaj, kar lahko spravi v želodec.«

– Kje natančneje živi ta žival?

»Na 4000 do 5000 metrih nadmorske višine, nad gozdno mejo. Poleti sledi nomadom s čredami jakov, brez težav se povzpne na 6000 metrov nadmorske višine in prenese mráz do minus 40 stopinj Celzija.«

ZAKAJ SNEŽNI ČLOVEK?

– Zakaj so ga imeli tako dolgo za človeško bitje?
»Med hojo postavlja zadnje tace v stopinje sprednjih, tako da je videti, kot da bi hodil po dveh. Če pa ga ubijete in mu slečete kožuh, je njegovo telo zelo podobno

človeškemu. Razširjene so govorice, da trka na vrata in se zanima za ženske, a tu se resničnost meša z legendo, ki je le za himalajske ljudi resničnost.«

– Najboljši jeti, kar ste jih odkrili, je nagačen medved v nekem samostanu, ste rekli.

»Seveda, ker združuje domišljijo in resničnost. Ta medved je tako rekoč človek in vendar ni človek. Za tem se skriva spoštovanje in privrženost, ker je nekaj več, kot so ljudje. Samo pamet mu manjka. Če bi jo imel, bi iztrebil ljudi in bil gospodar na zemlji.«

NOVA KNJIGA (TUDI) ZA PLANINSKO KNJIŽNICO, SAJ PRIPOVEDUJE O POJAVIH V GORSKEM SVETU

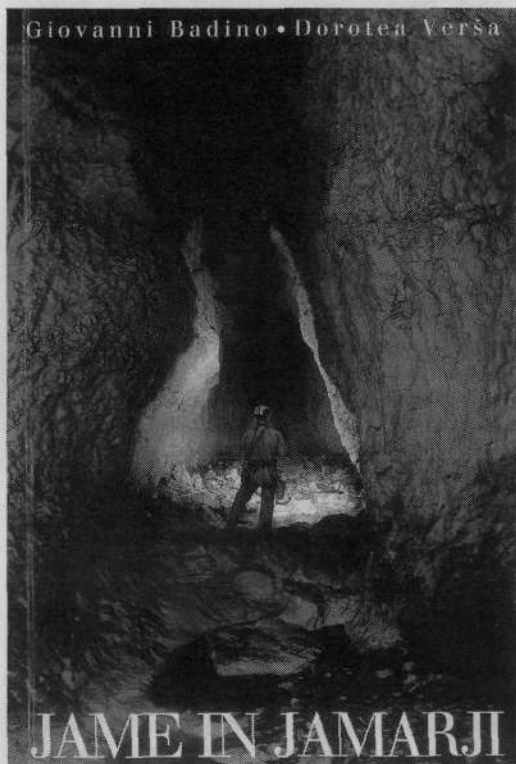
JAME IN JAMARJI

GIOVANNI BADINO, DOROTEA VERŠA

Marsikdo se sprašuje, čemu v Planinskem vestniku, ki je glasilo Planinske zveze Slovenije, goriške organizacije torej, občasno posvečamo pozornost tudi jamarstvu. Naj jamarske zadeve obravnavajo njihove revije, pravijo nekateri planinci, naša pa naj se posveča planinstvu. Ko tako mislijo, imajo samo delno prav: planinska revija naj se ukvarja z vsemi dejavnostmi v gorah, kar je bilo načelo od začetkov organiziranega slovenskega planinstva, torej tudi z jamami, ki so tam. Ali niso prav planinci kot veliki varstveniki vsakršne narave njega dni odkupili ali vzeli v dolgoročni najem poleg nekaterih goratih predelov tudi kakšno kraško jamo, da bi jo – enako kot gorski svet – obvarovali pred uničenjem? Ali niso na svetu (in tudi v Sloveniji) najgloblje podzemne jame v visokogorju, kamor morajo jamarji (ki so pogosto hkrati tudi planinci) najprej priti, da bi se potem spustili v jamske globine? Ali planinci med svojimi gorskimi potepanji ne hodimo velik del mimo vhodov v kraška brezna in mimo kraških izvirov, ki pritečejo iz planinskega podzemlja? Ali na koncu koncev pred več kot 40 leti niso pri planinskem društvu, pri PD Železničar v Ljubljani, ob drugih odsekih, ki so jih že imeli, ustanovili prvo jamarsko sekcijo planinskega društva v Sloveniji? In ali ne delujejo še dandanašnji pri katerem od slovenskih planinskih društev jamarske sekcije in odseki?

Zaradi vsega tega občasno na straneh Planinskega vestnika poročamo tudi o jamarskih dosežkih, seveda o tistih iz gorskega sveta. Kot smo doslej predstavili že nekaj jamarskih knjig, zdaj predstavljamo najnovejšo tako slovensko delo, knjigo »Jame in jamarji«, ki sta jo avtor izvornika **Giovanni Badino** in avtorica slovenske priredbe **Dorotea Verša** podnaslovila »Vse, kar ste želeli vedeti o jamarstvu, pa niste imeli koga vprašati«. V knjizici z 80 stranmi so med drugim tudi poglavja, kot »Kako človek ogroža jame«, »Ali je jamarstvo alpinizem navzdol« in »Katere so največje nevarnosti v jamah« – enako kot slovenski planinci imajo tudi jamarji svoje varstvenike narave in svojo reševalno službo.

Z dovoljenjem avtorice slovenske priredbe objavljamo nekaj tudi za planince zanimivih poglavij iz te knjizice, ki jo je mogoče kupiti v vseh večjih knjigarnah. (Op. ur.)

Naslovnica knjige z Aljošo v Ocizeljski ponikvi Foto: Arne Hodalšč

PREDGOVOR K SLOVENSKI IZDAJI

Vstopili smo v ogromno podzemsko dvorano. Tavali smo po neznanem prostoru, v temi napejnali oči in iskali nadaljevanje jame, prehod v nove rove. Vse, kar smo našli, je bil ozek ovalen rov. Sklonila sem se vanj in topla svetloba karbidne svetilke je osvetlila stene slabega pol metra širokega rova, ki se je nadaljeval v temo. Hotela sem že zavpiti ostalim, da je brezupno ozek, ko sem na prepotenem obrazu začutila rahel preprih. Vedela sem, da je zrak vodnik v labirintu podzemlja. Prepustila sem se čarobnemu šepetu sapice, se 25